СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 147. Джерзі Сити, Н. Дж., четвер, 25-го червня 1936. — VOL. XLIV. No. 147. Jersey City, N. J., Thursday, June 25, 1936. THREE CENTS

РУЗВЕЛТОВІ СПРАВЛЯЮТЬ ВЕЛИКУ ОВАЦІЮ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Сенатор Барклей виголосив на конвенції Демократичної Партії в Філядельфії головну промову, в якій вичисляв заслуги Рузвелта та його адміністрації за три останні роки урядування і запевняв зібраних, що у наступних виборах Рузвелт цілком певно вийде знову президентом. За кождою згадкою імени Рузвелта присутні делегати підносили довгі і гучні овації. Формальна номінація Рузвелта наступить у пятницю. Покищо Рузвелт сидить у Вашингтоні, полагоджуючи справи краю, між іншими справу посухи в середущих стейтах. Запитаний, що думає про перебіг конвенції, відповів, що „занадто занятий, щоб за перебігом слідкувати".

ҐУБЕРНАТОР ЛЕМАН ВАГАЄТЬСЯ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Серед певної частини делеґатів на демократичній конвенції у Філядельфії є переконання, що ґубернатор нюйорського стейту Леман є конче потрібний, щоб для Рузвелта у наступних виборах здобути стейт Ню Йорк. Як відомо, кілька тижнів тому Леман відмовився третій раз кандидувати на нюйорського ґубернатора. Та проте деякі політики думають, що колиб Лемана гарненько попросити, то він кандидував би знову. Кореспондент „Ню Йорк Таймсу" навіть каже, що „серед високих стратеґів демократичної конвенції чимраз більше зростає переконання, що президент Рузвелт таки матиме піддержку у своїому родинному стейті від ґубернатора Лемана, який буде кандидувати втрете".

ЖІНКИ ПРИХОДЯТЬ ДО ГОЛОСУ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — На демократичній конвенції у Філядельфії беруть теж чинну участь жінки. Одну з них іменовано членкою найважнішої, резолюційної, комісії. Жінки поділились на дві частині. Одна з них домагається цілковито рівних прав з мужчинами. Вона навіть хоче, щоб у назначуванню найнижчої платні не було згадки про особи і пол, лише про професії. А друга ґрупа каже, що коли жінки зовсім зрівняють свої права з мужчинами, то через те вони справді набудуть деякі нові права, яких сьогодня не мають, але з другого боку втратять деякі старі права, які вони мають, а мужчини ні. На адресу першої ґрупи секретарка праці Перкінс сказала: „Вони тільки каламутять воду".

ЗЬОНЧЕК У ДОМІ ДЛЯ УМОВО ХОРИХ.

ВАШИНГТОН. — Конгресмена Зьончека (Зайончека), який довший час поповнював на публичних місцях ріжні дурниці, передано тепер на неозначений час до дому для умово хорих у Тавсон, Меріленд. Це сталося на домагання урядових чинників, які змусили божевільного конгресмена піддатися лікарським оглядинам, і вслід за тим умовому лікуванню.

ЯКБИ ТАК У МОСКВІ!

НЮ ЙОРК. — У Мангатан Опера Гавзі розпочалась конвенція Комуністичної Партії Америки, яка має на цілі назначити свого кандидата у наступних президіяльних виборах. Тим кандидатом правдоподібно буде Вілієм Фостер, який кандидував уже з боку комуністів у виборах 1932 року. Комуністи хочуть передавати свої промови через дві найбільші радіові стації, Нешенел Бродкестінґ Компані і Коломбія Бродкестінґ Систем, з якими вони вже поробили відповідні умови. З боку „огидних, кровожадних капіталістичних кровопийців" вони не мали в цій справі ніяких перешкод.

ТРИ РОКИ ЗА ПІДРОБЛЮВАННЯ МОНЕТ.

НЮ ЙОРК. — Суд засудив Натана Вексберґа з Бруклина на три роки тюрми за підроблювання ніклевих монет, які то монети він опісля вживав в собвеях, телефонічних автоматах і т. п. На розправі представник телефонічної компанії сказав, що в 1935 році вжито в телефонічних автоматах 4,277,-265 фальшивих монет, завдаючи компанії втрату $344,000. Подібні втрати мали теж собвеї.

КРІВАВИЙ СТРАЙК.

ПОРТСМУТ (Огайо). — В часі робітничого страйку в Ґвілінґ Стіл Корпорейшен прийшло між страйкарями і компанійними сторожами до сутички, в якій ужито пальної зброї. З обох боків впало біля 300 стрілів, від яких упав трупом один сторож і чотири ранені. На страйку знаходиться пять тисяч робітників, які домагаються більшої участи в компанійних зарібках.

КОНФЕРЕНЦІЯ МОЛОДІ.

НЮ ЙОРК. — Тут відкрито конференцію представників ріжних молодечих організацій, на якій обговорювано проблеми добору професій. З огляду на те, що в нинішню добу техніки економічне життя дуже скоро зміняється, добір професії для молодих людей стає одним з найважніших питань.

ПІДНЯЛИ ЧЕРВОНИЙ ПРАПОР.

З Марсилії донесено, що там страйкують моряки на 50 пасажирських і торговельних кораблях. Страйкуючі вивісили на кораблях червоні прапори. Офіцири заявили, що приєднаються до страйкуючих, якщо вони заберуть червоні прапори. А коли їх не усунено, офіцири покинули кораблі. З цього приводу французькі націоналісти піднесли протести. Відбуваючи демонстрації, націоналісти кричать „Франція для французів" і „Геть із жидами".

ЕЛЄКТРИКА В ТІЛІ.

В лябораторіях університету в Рачестер учені обчислили, що в людському тілі знаходиться велика скількість електричної енергії, яка скупчується головно в червоних тільцях крови. Тої електрики вистарчилоб на пять мінут, щоб освічувати досить сильну хатню лямпу.

ЧЕХОСЛОВАЦЬКИЙ ОПИР.

У малому чехословацькому містечку Рудніце арештували цими днями 25-літнього молодого чоловіка Степанека, який признався до того, що вбив дві жінки, а щоби затерти сліди злочину, порубав трупів на кусники. Степанек зізнав крім того, що намагався вбити ще дві інші жінки, але тільки їх тяжко ранив. На запити, що їх ставили судді щодо мотивів злочинів, Степанек не вмів відповісти; казав, що не знає, чому вбивав. Покраяні трупи закопував у своїм городі.

ЦІКАВЕ ВІДКРИТТЯ.

Звичайно кажуть: здурів та й оженився. Одначе цими днями на зїзді лікарів-психіятрів (тих, що лікують умові недуги) професор Голі доказав безпідставність такого твердження. Він ствердив, що найбільший відсоток божевільних людей є серед нежонатих, а не серед жонатих. Склонні до божевілля не хочуть женитися, бо в них є підсвідомий страх перед відповідальністю, яку накладає подружнє життя.

ЗАХОПИЛИСЬ НАУКОВИМ... ЦІЛУВАННЯМ.

Підчас студій биття серця професори аризонського університету зарядили для студентів і студенток психольоґії експериментальні лекції в тій справі. А саме йшло про те, чи правдива професорська теорія про те, що серця бються скорше тоді, коли люди двох ріжних полів цілуються. В тій цілі хлопцям закривано очі й тоді студентки цілували їх. Теорія професорів-психольоґів показалась на сто відсотків правдивою. Занотовано, що деколи підчас цілування серця в студентів бються двічі скорше, як звичайно. Одначе студенти й студентки так полюбили це наукове цілування, що почали його виконувати надобовязково і дуже ревно. Тепер професори клопочуть собі голови, як то „науково" довести до того, щоб студенти й студентки перестали робити „овертайм" у „наукових" експериментах цілування.

ЗА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ТЮРМУ.

В селі Орашені, пов. Чернівці (Буковина), де нема, як усюди в Румунії, української школи, найняли українські батьки студента Шапку, щоби приватно вчив дітей рідної мови. Але вже третього дня навчання румуни розігнали 7 дітей, що їх навчав студ. Шапка, а його самого заарештували під замітом протидержавної роботи.

ІТАЛІЙЦІ ВИСТУПАЮТЬ ПРОТИ МАДЯРСЬКОЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ И МУЗИКИ.

Слідом за політичним союзом між Італією й Мадярщиною виринула і культурна італійсько-мадярська співпраця. Мадяри пропагували італійські, а італійці — мадярські мистецькі твори. Але тепер італійці виступили проти мадярської театральної літератури і циганської музики, заявляючи, що ні одна ні друга негідні для італійського народу.

„СЛЬОЗА ҐАНҐЕСУ".

До Лондону приїхав цими днями один з найбагатших гіндуських маґараджів, Наґаб Абекан. Він привіз королеві Едвардові VIII. як дарунок прегарну брошку, висаджувану брилянтами, між якими є дуже гарний брилянт, названий „Сльозою Ґанґесу", Вартість тієї брошки — 30 міліонів злотих. По дорозі до Анґлії пильнували цю брошку 6 людей маґараджі.

БУДУВАТИМУТЬ НОВІ ШЛЯХИ В КАНАДІ.

Домініяльний міністер гірництва Т. А. Крірар заявив в отавському парляменті, що внедовзі домініяльний уряд при співпраці з урядами провінціональними приступить до будови шляхів у північних гірничих районах провінцій Квебеку, Онтаріо, Манітоби, Саскачевану й Брітіш коломбії. На цю ціль домініяльний уряд виасиґнує півтора міліона долярів, а решту покриватуть провінції. На кожний долар, виданий провінцією на ту ціль, домініяльний уряд додасть своїх два доляри, значить, покриватиме дві треті кошту будови.

ЧОРНІ ВОРОНИ ЗАСУДИЛИ НА СМЕРТЬ БІЛУ ВОРОНУ.

В. Р. Гоф, фармер з околиць Вірден, Манітоба, доніс до вінніпеґської преси про отсей незвичайний випадок:

Одного дня цієї весни Гоф побачив, як білу птицю переслідували чорні ворони. Після довшого переслідування чорні ворони зневолили білу птицю осісти на ріллі. Після того чорнії ворони окружили білу птицю і почали голосно кракати, а далі кинулися на білу птицю і за кілька мінут її на смерть задзьобали. Фармер Гоф з цікавости пішов на те місце, де лежала забита птиця, і на своє здивування переконався, що птицею була ворона, яку хтось у місті Пітсбурґ, Злуч. Держави, помалював на біло і, привязавши до її ноги значок, випустив на свободу. Тепер ця бідна ворона мусіла сконати за те, що хтось її помалював на біло.

ЗА ПЕТАРДОВІ ЗАМАХИ НА ЖИДІВСЬКІ КРАМНИЦІ.

Перед окружним судом у Ченстохові відбувся процес проти 6 ендеків, обвинувачених у петардових замахах на жидівські крамниці. Пятьох підсудних засудили на кару від 6 місяців до 15 місяців вязниці, одного суд оправдав.

ЖИДІВСЬКА ЕМІҐРАЦІЯ В БРАЗИЛІЇ.

В Бразилії назріває ще одна проблема: жидівської еміґрації. Ґазети доносять, що жидівська кольонізаційна компанія в Лондоні закупила великі простори землі над рікою Парнаїби, штат Ріо де Жанейро, під кольонізацію жидівських родин, вигнаних з Німеччини. Частина ріодежанейрської преси виступає проти масового поселення жидів у цій околиці з огляду на її велике стратеґічне значіння для оборони столиці краю.

МОДЕРНІЗУЮТЬ БОЛГАРСЬКЕ РІЛЬНИЦТВО.

Болгарське міністерство рільництва виготовило широку програму в справі модернізації болгарського рільництва. Передовсім мається усунути примітивні деревляні плуґи, досі вживані в Болгарії, а заступити їх залізними та впровадити вживання борон. Досвід виявив, що на даному куснї землі, зораному залізним плугом, можна зібрати одну четвертину більше пшениці. Болгарські селяни ставляться до програми модернізації свого рільництва дуже прихильно.

ПРОТИДЕРЖАВНА СЕКТА.

Японські власті видали наказ збурити святиню знаної секти „Омотокіо", яку признали протидержавною й яку розвязали в цілій Японії, а її провідника Десуї арештували. Святиня була коло місцевости Аябе на північний захід від Кіото й складалася зі 100 будинків. Праці над збуренням святині при помочі динаміту потревають около двох тижнів.

КРІВАВА БІЙКА ЗА ПАСОВИСЬКО.

На острові Креті (Греція) дійшло до кривавої бійки між мешканцями двох сіл, між якими вже від довшого часу був спір за пасовисько. В бійці згинули три селяни, а сім було ранених.

ДИВОГЛЯД.

Дитина з двома головами та чотирма очима народилася недавно в Янґродзі т домбровсьому басейні. Дитина досі живе. Родичі дитини називаються Кубася. До їх хати приходять тепер юрби цікавих, щоби подивитися на їхню дитину.

ПАЧКУЮТЬ ЗОЛОТО.

Бельґійські митні урядовці в Ертен викрили в авті, що приїхало з Ліль, дві штаби золота, ваги 28 кг. Золото сконфіскували, бо шофер не зложив митної та девізової деклярації, а водночас наложили на нього високу гривну. Все разом коштуватиме його коло 3 міліонів бельґійських франків.

ОРҐАНІЗУЮТЬ БОРОТЬБУ ЗА УКРАЇНСЬКЕ ІМЯ.

УЖГОРОД (Закарпаття). — Населення Закарпаття не думає погодитися з рішенням найвищого адміністраційного суду в справі вживання слова „український" у назві й статутах товариства „Учительська Громада". Таке пише ужгородське „Українське Слово", підкреслюючи, що ще в 1919 р. міністерство шкільництва і народньої освіти ЧСР признало, що населення Закарпаття українське, та що там повинна бути заведена в школах українська літературна мова. Але, пише далі згаданий часопис, життя є важніше й сильніше від законів, бож не життя існує для законів, але закони для унормування життя. А назви „українець" і „український" є неспірно вимогою життя. Колиж усупереч вимогам життя міністерство внутрішніх справ не схоче з тим рахуватися, то треба повести дальшу боротьбу орґанізовано. До цеї орґанізованої боротьби в межах існуючих законів взиває часопис усе громадянство Закарпаття.

ВІДГОМІН ВАРШАВСЬКОГО ПРИСУДУ.

ВАРШАВА (Польща). — Польська Агенція Телеграфічна подає, що найвищий трибунал у Варшаві зачав розбирати касаційний позов, який внесла оборона проти присуду варшавського окружного суду в справі вбивства міністра Перацького. Апеляційний суд, як відомо, затвердив з малими змінами присуд першої інстанції. Тепер справа опинилася в найвищій судовій інстанції. Запале рішення буде остаточне.

СЕЛЯСІ НЕ ПІДДАЄТЬСЯ.

ЛОНДОН. — Бувший етіопський цісар Гайле Селясі відбув довшу конференцію з міністром справ заграничних Іденом. Селясі заявився за вдержанням санкцій проти Італії. Він твердив, що війна між Етіопією й Італією далі ведеться, що існує етіопський законний уряд на території західньої Етіопії та що він бажає заступати етіопську справу перед Лігою Націй. Та Швайцарія повідомила цісаря, що коли він хоче переїхати до Швайцарії як політичний збіглець, то не могтиме займатися політикою.

ГІТЛЕР НЕ ХОЧЕ НІМЧИТИ ПОЛЯКІВ.

ДАНЦІҐ. — Таке заявив президент данціґського сенату націстичної молоді міста, що то виступає проти місцевих поляків і громить їх за те, що не хочуть віддавати пошани націстичному праворові. Президент заявив, що націстичний прапор не є прапором Данціґу і йому мешканці можуть віддавати пошану тільки добровільно. До цього додав він, що канцлер Гітлер не бажає собі протипольських виступів, а бажання канцлера повинно бути для націстів приказом.

ЕСПАНІЯ І КАПІТАЛ.

МАДРИД (Еспанія). — Цілий край переходить величезну кризу. Робітництво знаходиться в нужденних відносинах і домагається піднесення заробітної платні, добачуючи найбільшого зворогa в капіталі. На ту тему заговорив теж Сальвадор де Мадаріяґа, еспанський делеґат до Ліґи Націй. Він каже, що еспанські революціонери не відчувають реальних річей, бо відкидають капітал, а ратунку шукають у диктатурі пролетаріяту. А це, каже Мадаріяґа, дурне. Еспанія якраз потребує капіталів, щоби піднестись. Вона не є ніяким капіталістичним краєм. І дурне теж таке говорення, що робітники мають правити краєм, бо це неможливе. Не більшість править, а меншість. Так виглядає всюди дійсна правда. Далі Мадаріяґа подав, що він не оборонює капіталізму, бо капіталізм уже відограв свою ролю і не є спосібний розвязувати далі нові соціяльні й економічні проблеми. Але це ще не значить, що нам треба ставати прихильниками соціяльної революції Маркса. Нам треба нової соціяльної системи, каже Мадаріяґа, але не марксівської.

ПРОТИ ЧЕРВОНОЇ ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ. — З Марсилії доносять, що ще далі повівають червоні прапори з французьких кораблів, на яких моряки страйкують. З інших міст доносять про щораз нові вибухи страйків. У Парижі приходить раз-у-раз до сутичок між фашистівськими орґанізаціями і лівими. Фашисти йдуть проти лівих з кличем „згинути або побідити", протестуючи проти совєтських і жидівських впливів на політику Франції.

АНҐЛІЯ СКІНЧИЛА З САНКЦІЯМИ.

ЛОНДОН. — У палаті послів заявилися 384 голоси проти 170 за зліквідування санкцій проти Італії. Найбільше атаковано міністра справ закордонних, Ідена. Болдвин боронив міністра, кажучи, що він досі сидів на лаврах, а доперва тепер зрозуміє, що це є політика, коли його лають з усіх боків.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Ente_d as d Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

A cepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

В Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОКАЯННЯ

Ми люди. А як такі, блудимо, хитаємося, заломлюємося. На все те бувають виправдання, які щодо одних можна приймати, а щодо других — відкидати, залежно від того, яку хто має відповідальність за свої вчинки, як відповідальним було його становище. Маючи це на увазі, треба ствердити, що на варшавськім процесі мали ми надзвичайно високі моменти, але були там і пригноблині хвилі, коли заломлювалися деякі з українських революціонерів; себто, коли виявлялося, що дехто з них у слідстві наговорив дещо такого, чого не повинен був говорити. Правда, що й у Варшаві виправдували себе ті, що заломились, тим, що їх держано в слідстві майже без перерви по кілька днів і ночей, та що вони були майже непритомні, коли зізнавали; але це самого факту не міняє.

Та ось тепер ті самі особи, що показувалися на варшавськім процесі до певної міри хиткими, зізнавали у львівськім процесі ОУН. Як попередні їхні зізнання були друковані в нашій газеті, так і тепер передруковуємо те, що вони сказали у Львові. По тих їх львівських зізнаннях пізнаємо, що вони старалися на всі способи довести до відома суду, українського народу і нашої історії, що вважають найбільшою ганьбою свого життя те, що вони, українські революціонери, заломились. Вони себе ніяк за те не виправдають, а тільки хочуть переконати польський суд, що їхні зізнання були цілком неправдиві, бо складені в стані цілковитого фізичного й духового виснаження, коли вони не знали, що говорили. І тому саме підсудний Мащак каже тепер польському судді, що вважає свої зізнання в слідстві найбільшим своїм промахом, який він осуджує. А Макарушка заявляє: „Свою поведінку в слідстві вважаю не тільки за провину, але просто за невибачний злочин". Підгайний каже, що поступив у слідстві „негідно як член організації". А Мигаль заявляє польському судді, що він навіть не є гідний згадувати назвище Степана Бандери, краєвого провідника ОУН, коли він так заломився. Евген Качмарський каже судові, що він негідний того, щоб говорити про ОУН після того, як він заломився в слідстві. А Малюца змагається ввесь час з суддею, щоб той дозволив йому вияснити його, як він каже, „ганебні зізнання", а коли суддя не дозволив, дійшло до цього, що поліції силою вивели його з судової салі, не даючи говорити.

Як бачимо, ніхто зі згаданих не дбав про те, щоб себе вибілювати чи обороняти; зате кожний з них намагався облекшити положення інших підсудних, особливо дівчат, обвинувачених у революційній акції. Беручи це все під увагу, приходиться ствердити, що який не був би промах тих, що заломилися, то теперішня їхня постава є таки доказом, що найдорожчою для них справою є ідея: визволення українського народу шляхом революційної боротьби.

ІСТОТА УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

(ВУНІ) На повищу тему відбулася в Німецькій Високій Політичній Школі в Берліні доповідь д-ра Миколи Масюкевича, якої основні думки переповідаємо тут у загальних зарисах.

Про українську пресу, як і про українську націю взагалі, переважають за кордоном неточні або навіть фальшиві відомости. Безперечно, самі українці дотепер замало дбали про те, щоб українська преса краще репрезентувала себе в чужих країнах. Але не слід забувати, що більшість европейської преси в останніх десятиліттях перед світовою війною впрост закидувано фальшивими й тенденційними, переважно російськими, інформаціями про український нарід та його культурні досягнення. Систематичне підплачування багатьох впливових щоденників в Европі з боку царської Росії знайшло було собі особливо сприятливий ґрунт зокрема у Франції. Опубліковані в 1931 р. в Парижі матеріяли про довголітнє фінансування деяких великих французьких газет з боку російського уряду виявили, напр., чимало подробиць з такої діяльности царського дипломата Рафаловича. Після світової війни впливи російської інформації в Европі зросли значно. Сучасний СССР має в ріжних країнах чимало своїх явних і замаскованих пресово-пропагандивних установ і посередників, що м. ін. поширюють в европейській пресі опрацьовані зо становища московсько - большевицької рації фальшиві або перекручені відомости про Україну й українське життя. Наслідком згаданих та інших причин залишається українська преса в Европі нерідко менше відомою, ніж, наприклад, преса деяких невеликих позаокеанських країн чи народів, дарма, що український друк має свою історичну традицію від 1491 р. (надрукування в Кракові Швайпольтом Фіолем „Осьмогласника" і „Октоїха"), що періодична преса на українській землі існує від 1776 р. („Львівська ґазета" французькою мовою) і українська національна журналістика від 1848 р. („Зоря Галицька") та що сучасна загальна продукція періодичної преси українською мовою перевищає технікою і скількістю назов (203 в СССР, 224 поза СССР, разом 427) і одноразового накладу (загально до 6,000,000 примірників і найбільшого щоденника українською мовою, „Комуніст", 375,000 прим.) цілу низку пресових продукцій мовою деяких самостійних і напів самостійних народів або країн.

Література про українську пресу занадто скромна, хоч існує низка бібліографічних та інформаційних публікацій у цій галузі з працею В. Ігнатієнка на чолі. Крім низки розвідок або статтей не маємо власне ні одної синтетичної монографії про питому історію української преси в минулому і в сучасній добі та про розвиток і стан української журналістики як такої. Завдяки передовсім працям І. Огієнка, Іл. Свєнціцького та інших, далеко краще виглядає розсліджування історії українського друкарства. Найменше дослідженими галузями залишаються в нас на цій ділянці справи економіки й поліграфічної техніки української періодичної преси.

В єдиній ґрунтовній праці німецькою мовою про підсовєтську пресу (Артура Юста), що вийшла в Берліні 1931 року, ціла т. зв. „національна" (себто не російською мовою видана) преса в СССР згадана поверховно на **чотирьох** сторінках 215 - сторінкової книжки. Дещо з тих 4 сторінок припало і на долю підсовєтської преси українською мовою. Німецька „Підручна книжка світової преси" (К. Бемера) з 1931 р. подає загальний огляд большевицької преси (в ньому між іншим наведені „Вісти") і між пресою в Польщі згадує також про „Діло" і „Новий Час". Цьогорічне видання цієї книжки буде доповнене. Але назагал крім монографії (Б. Міркін-Гацевича і В. Бретгольца) з 1931 р. про пресові закони в СССР та поза кількома невеличкими рефератами або статтями про загальний стан преси в СССР, (як наприклад, К. Маєра, О. Фрібеля та інших), і поза рядом большевицьких публікацій німецькою мовою, — не вийшла в Німеччині за останні роки ніодна праця щодо підсовєтської преси серед народів СССР. А пресою совєтської України за нашими відомостями взагалі дотепер ніхто з европейських дослідників спеціяльно не цікавився. Про західньо-українську й еміґраційну нашу пресу існують чужими мовами лише короткі інформаційні огляди і дрібні журнальні або газетні згадки.

Історичний шлях української преси це передовсім муравлина й ідеалістична боротьба окремих високоідейних одиниць і невеликих гуртків за право народу на свою національну мову, просвіту і думку. Особливо преса підросійської України зазнавала століттями таких цензурних утисків і нагінок, які в цілій новітній добі в такій безоглядній формі та в таких великих розмірах не виникали поза Росією ніде на світі. Найболючіщими в історії української преси роками були: 1720 (цензурний наказ Петра І.), 1847 (тяжке покарання Т. Шевченка та інших „Кирилометодіївців"), 1863 (ганебна заборона — „не било, нет і не будет" — української мови міністром Валуєвом), 1881 (заборона вживання слова „Україна"), 1914 (заборона всіх 15 українських часописів у підросійській Україні) і 1919 (повалення червоною Московою Української Держави, в якій національна преса тоді саме починала розквітати). Наслідком всебічного поневолення національна преса українців повставала історично без міцних господарських основ. Утримувана за громадські жертви і за переважно незначні прибутки від передплати, наша преса була звичайно не в стані довго витримувати коштовні конфіскати і великі цензурні грошеві кари, а тому українські часописи здебільшого заникали після кількох чисел. Але в цій історичній боротьбі за елементарне право свого існування виплекала українська національна преса свою щиру традицію ідейного служення рідному народові, як справжній і рішальний чинник публичної опінії. Такого довіря, яке виявляє пересічний український читач до „його" національної ґазети, не знайдемо мабуть серед ніякого іншого народу на світі. Масове читання одного примірника часопису, читання ґазетних новинок малописьменшим селянам у „Просвітах", кількаразове перечитування того самого примірника часопису і подібні масові явища серед українського народу можливо твердити, що скількість читачів української національної преси приблизно 5 — 10 разів більша, ніж скількість її друкованого накладу. Але підкреслюємо, що це торкається лише національної української преси. Українське друковане слово в попередніх століттях масово поширювалося навіть шляхом переписування рукою цілих часописів, брошур і збірників.

Наскільки на Східній Україні започаткувалась українська преса „Харківським Тижневиком" (1812) та таксамо харківським „Українським Вістником" (1816—1819), що виходили російською мовою, то на Західній Україні стала львівська „Зоря Галицька" (1848—1857) справжньою основоположницею національно-української журналістики. Одноразовий наклад „Зорі Галицької" в 1848 р. досягав 4,000 примірників. Історична роля Галичини, як певного українського „національного резервату" помітна особливо маркантно в розвитку української преси. Коли лютування російської цензури нищило східньо-українську пресу майже до щенту, то Галичина покликала до життя нові українські часописи, дарма, що її хресна путь серед економічних злиднів і сваволі чужонаціональних краєвих адміністраторів і магнатів накладала тавро провінціялізму на значну частину галицької пресової продукції. Щойно після світової війни піднявся рівень української преси в Галичині значно вгору.

Українська національна преса була дотепер послідовною ідеологічно-виховною і провідницькою, а не комерційною пресою. Лише в останніх роках виникають у Львові деякі несміливі спроби розбудувати український газету або журнал, як комерційне підприємство і рівночасно чинник публичної опінії. Переважна частина нашої національної преси має й сьогодні суто інтелігентський характер (особливо наприклад „Діло", „Нова Зоря", Мета" та інші) і тому не може досягнути більших накладів. Останні роки показали, що українські національні газети повільно звільняються від переваги в них своєманітного пресового „культурництва" (етноґрафізму, просвітянства і т. д.), а замісць цього виявляють зростаюче прагнення до конкретної політично-пресової акції. Наші сучасні національні ґазети в певному розумінні „ляїзуються" і натомісць позитивно „націоналізуються", присвячують щораз більшу увагу своєчасній інформації про світові події та міжнародні політичні відносини, починають заводити, поширювати або й вишколювати кадри професійних журналістів, розбудовують постійні літературні, господарські, правничі, жіночі, спортові та інші сторінки або рубрики, починають поміщувати ілюстрації і т. д. Все це свідчить, що, не вважаючи на світову господарську скруту, вінятково тяжке економічне положення українського народу і адміністраційно-цензурні обмеження української преси, наша національна преса поступає вперед, поширюється кісно і скількісно та позбувається свого провінціяльного характеру.

Питома істота української національної преси визначена її невгаваючою боротьбою за національно-культурний розвиток цілого народу. Ця прикмета напруженої боротьби питома й спільна для абсолютної більшости наших національних часописів. Проте розшматовування поневоленого українського народу відзеркалюються і в його пресі, а саме відповідно до характеру і наслідків приналежности того чи іншого українського краю до одної з чотирьох держав (СССР, Польщі, Румунії і ЧСР). Не вважаючи на це, ціла західньо - українська преса є в абсолютній більшості ідеологічно-груповою національною пресою і творить певну суцільну спільноту. Ця маркантна риса відмежовує західньо - українську пресу від східньо-української (большевицької) преси. Остання, хоч і виходить українською мовою, проте служить лише як агітаційно-пропагандивне знаряддя в руках московсько - большевицької диктатури. Леґальної національно-української преси в СССР нема. Підсовєтська преса є удержавленою і змонополізованою масовою пресою на рядово-партійній основі. Вона прагне виховати „інтернаціонально-російського" члена „совєтського народу". Тому большевицька преса українською мовою має завдання зміцнювати московсько-большевицьке панування на Україні і нищити національно-політичне піднесення українського народу. Неминуча попередня цензура з боку органів цензурної централі („Главліт") в Москві стежить за кожним окремим друкованим словом у підсовєтській Україні. Без нумерованого дозволу з боку установи „Главліта" не сміє там явитися не тільки черговий примірник ґазети або книжки, але також ніякий метелик, плякат або рекламний друк на цигарковій скринці. Пресову свободу відкидають у СССР засадничо. Уніформована та в большевицькому дусі помосковлена преса українською мовою стратила коло 1930 р. (в добі масового розгрому східньо-української національно-культурної самодіяльности) останні вияви національного духа, який від того часу загнаний там до підземно-конспіративних умов поширення і зростання.

Істота підсовєтської преси українською мовою протинаціональна і протиукраїнська. Тому в точному розумінні субстанціяльно-українською пресою є сьогодні лише західньо-українська преса, до якої приєднується українська преса на чужині. За винятком епізодичних або нечисленних „конюнктурних" пресових підприємств має українська преса на чужині виразні риси щирої ідейности та світоглядової безкомпромісовости. Ця остання преса суто-інтелігентська й ідеологічно-виховна. Своє головне завдання виявляє вона висловлюванням тих загально-українських ідей та прагнень, що не сміють публично висловлюватися поневоленими українцями на їх рідних землях.

Українська преса є дзеркалом розвитку української нації. В міру суцільного згуртування зміцнення та усамостійнення останньої зможе українська преса заняти серед світової преси місце виразниці життя й праці 45-міліонової нації.

В. Ф.

ВЕЛИКА ПОДОРОЖ

(Оповідання).

(3)

Вступив до краму і каже:

— Я хотів би мати патика; он такого, як ті у вікні. Що коштує?

— Як яка паличка, — відповів крамар. — Є в ріжній ціні.

— Покажіть, нехай виберу собі!

Крамар витягнув кілька паличок і поклав на столі. В крамниці був ще якийсь пан в циліндрі. Крамар говорив до нього „пане цісарський раднику". Никешукові аж лячно було стояти коло такої важної парсуни.

— Отся паличка найдешевша — сказав крамар, показуючи одну. — Коштує вісімнацять ґульденів... Та можете мати й ліпші.

Никешукові в очах потемніло. Погадав собі, що від купна треба викрутитися. Через того цісарського радника соромився сказати, що це задорого для нього. Хотів знайти якусь іншу причину, якийсь викрут. Взяв одну паличку в руку і сказав:

— Мені бачиться, що всі ті палички заслабі.

— Заслабі? — відповів крамар. — Вони з найліпшого матеріялу. Це товар першої кляси.

— Ну, ну, побачимо!

Никищук сперся на палиці, наляг сильніше. Палиця трас, зломилася на двоє.

— А що? — сказав Никешук, регочучи. — Не на моє вийшло? Таке мені не потрібне. Бувайте здорові!

Пустився до дверей, та ювелір вхопив його за рукав, кажучи:

— Вперед заплатіть, пане, за паличку. Вісімнацять ґульденів.

— Чи ви вдуріли? Та за таке дрантя?!

Крамар заставив собою двері і сказав, що закличе поліцая. Вмішався той пан в циліндрі і каже до Никешука:

— Найліпше зробите, як заплатите зараз доброхіть, бо інакше будете мати клопоти з поліцією, з судом і таки програєте. Вдруге стільки заплатите коштів.

— Коли таке сказав не хтось перший ліпший, а цісарський радник, ще й у циліндрі, то треба справді заплатити, — погадав Никешук.

Виймив мошонку і заплатив. Зломану палицю крамар загорнув у папір, звязав і низько кланяючися, подав Никешукові. Никешук взяв пакетик під паху і, не кивнувши головою, відійшов. Вийшовши на вулицю, думав:

— Правду єгомосць казали, що треба дуже сокотитися, бо в світі повно злодіїв. Та я ніколи не подумав, що цісарські радники тримають зі злодіями!

Вуличний гамір звів його на інші думки:

— Велике місто, то таки не село, або наше повітове містечко. Тут на вулиці раз життя! Як у пасіці в гарну сонячну днину. Вози, візки, фіякри, електричний трамвай. Що кількадесять кроків стає, люди всідають, висідають. Добре було би переїхатися. Та щоби не обшахрували, треба би вперед знати, що така їзда коштує. Кого би то спитати?

Саме перед ним ішов якийсь панок. Никешук приступив до нього і, не спитавши, відскочив. Аж той панок і інші люди, що ішли попри них видивилися на нього здивовані. Не знали, що Никешук тому відскочив з жахом, бо на голові того панка побачив циліндер і подумав:

— То знов якийсь цісарський радник. Вже досить маю від одного.

Нагадав собі, що єгомосць радив питати поліцаїв. Побачивши далі поліцая, Никешук підійшов до нього і низько поклонився. Поліцай засалютував. Никешук спитав, показуючи на трамваєвий віз, що надїздив:

— Що коштує їзда в такім возі?

— Вам куди треба? — спитав поліцай.

— Треба? куди?... Нікуди мені не треба.

— Як далеко хочете їхати? Кілько секцій?

— Це потому покажеться.

Поліцай втратив терпеливість і спитав менше ввічливо:

— Що ви взагалі хочете від мене?

— Хочу знати, що в такім возі коштує.

— П'ять, вісім, або десять крайцарів. Всядьте, то кондуктор скаже вам.

Никешук вскочив до найближчого воза.

— Як далеко? — спитав кондуктор.

— Що коштує до кінця?

— До останньої стації десять крайцарів.

— То не багато. Маєте!

Сидить Никешук на лавці при вікні і дивується, що інші пасажири не озираються, не призираються всьому тому, що може бачити з вікна. Вони, або газету читають, або неначе дрімають з розплющеними очима. Довго так їхав, або дивлячися на вулицю, або призираючися пасажирам. Вже хотів забалакати до панка, коли кондуктор крикнув:

— Кінець! Всі висідати!

Никешук вийшов майже перший і загадав вернутися пішки. Ішов поволи, заглядаючи до крамничних вікон. За одною шибою побачив палички і пригадав собі, що мав ту зломану паличку за вісімнацять ґульденів. До трамваю увійшов з нею, вийшов без неї. Значить, забув там, де сидів, на лавці. Побачив, що якийсь трамваєвий віз іде до міста. Гадав, що то вертається той, котрим він сюди поїхав.

— Чейже вісімнацять ґульденів не дарую! — погадав і пустився здоганяти. Не питав, що людей розтрусче, що перевернув одного ровериста. Гнав серединою вулиці і кричав:

— Стій! Моя палиця там!

(Далі буде).

ПОВІДОМЛЕННЯ

ДЛЯ УРЯДНИКІВ СОЮЗОВИХ ВІДДІЛІВ

З SHAMOKIN, MT. CARMEL, CENTRALIA, SHENANDOAH, MAHANOY PLANE, MAHANOY CITY, FRACKVILLE, MINERSVILLE, ST. CLAIR, COALDALE, NESQUEHONING, McADOO, HAZLETON, PA.

Отсим подаємо до відома, що

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 28-ГО ЧЕРВНЯ 1936 РОКУ

в годині 3-тій пополудні

відбудуться

ОРҐАНІЗАЦІЙНІ ЗБОРИ

В ГАЛІ МИХАЙЛА ГРИЦИШИНА

на MAIN STREET, MAHANOY PLANE, PA.

На збори повинні конечно прибути урядники наступних Союзових відділів: 1, 2, 7, 9, 28, 31, 78, 85, 90, 98, 186, 189, 201, 228, 231, 242, 265, 305, 314, 355 і 382. На зборах буде приявний гол. рек. секретар Д. Галичин та говоритиме в справах У. Н. Союзу.

ДМИТРО КАПІТУЛА, гол. контрольор У. Н. Союзу

ОЛЕКСА ШАРШОНЬ, головний радний У. Н. Союзу.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

„СВЕТ" ЗІ СВОЇМ „УГАРОМ".

На мої уваги про мовні виступи кацапського „Свету" ґазета відгукнулася довгенькою балачкою про мову. Навчає мене притому, що значить слово „угар", а що „чад"; що „чад" значить ґаз з димом і смородом, а „угар" це ґаз без диму й без смороду.

Звичайне крутарство. Факт є фактом, якого ніякі викрути не змінять, що „чад" значить якраз те, що „угар". По українськи „чад", по московськи „угар".

В московській мові нема слова „чад" в українському значінню, а в українській мові нема слова „угар" в московському значінню. І лемки цього слова не знають. Як їх питатися, що це значить „угар", то вони здвигають раменами. Або кажуть: „Угар, унгвар — то мадяр".

УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ НЕ МОСКОВСЬКІ.

Пише „Свет": „Два года тому назадъ нарѣкала „Свобода", что народъ не читаетъ украинскихъ книгъ, ибо ихъ не понимаетъ".

Це одна з чергових брехонь „Света". „Свобода" ні два роки тому, ні колинде не нарікала на те, що люди не читають краінських книг. „Свобода" могла писати, що люди не читають українських книг стільки, скільки, на її думку, вони повиннiб, але це ще не значить, що вона нарікала. І „Свобода" ніколи, ні два роки тому ні колинде, не говорила, що вони не читають тому, що їх не розуміють. „Свобода" нераз писала, що українці не читають московських книжок, але це вона вважала за нормальне, бо вони московських книжок не розуміють.

„СВОБОДА" І „СВЕТ".

„Свобода" писала, що люди не читають досить українських книжок. Ґазети американців, французів, німців і інших народів теж часто пишуть своїм читачам, що вони не читають досить своїх книжок, одначе з цього ще не виходить, що вони цим хочуть сказати, що читачі тому не читають книжок, що їх не розуміють.

Правда, є деякі ґазети, котрі не читання книг уважають за добру річ. „Свет" може собі писати, що люди читають книжок забагато. На те ця ґазета і називається іронічно „Свет".

„Свобода" ще далі думає, що не тільки її читачі, але й читачі всіх ґазет читають книжки замало.

ДЕ МАРЦІН, А ДЕ МАРЦІНЕК?

„Свет" закидує „Свободі", що вона ходить учитися мови в поляків, чи позичати слів від поляків.

І зараз потім своїм читачам, доказує, що він нічого не має з поляками спільного в цей спосіб, що наводить польську приповідку: „Учил Марціна Марцінка".

Отже тепер уже знаємо, де є Марцін і де є Марцінек.

„РУССКІЙ" ЯЗИК „СВЕТА".

Мимоходом можна би спитатися Марціна зі „Свету", звідкіля він узявшися „чтокать і какать по русски", взяв слово „нарѣкать".

В словарях московської мови цього слова нема. Москалеві воно може хіба пригадати два слова: „на реках", себто „на ріках". „Словар української мови" під ред. Бориса Грінченка подає, що „нарікати", значить по московськи „горевать", „сетовать".

Чому „Свет" не вжив котрого з цих слів у своїй статті? Тому, що і його „русскі" читачі цих щиро московських слів не зрозуміють? Чи тому, що „Свет" їх самий не знає?

СТРАШНА РІЧ.

„Свет" думає, що сказав страшну річ про редакторів „Свободи", коли скаже, що вони вчаться мови.

Не бачимо, в чому тут ляхність закиду. Невже „Свет" усі розуми поїв і ніякої мови вже не потребує більше вчитися?

ВІДКОЛИ ЦЕ?

Пишуть нюйорські „Щоденні Вісти": „В Канаді на чолі з Лобаєм повстала „опозиція" до робітничого руху".

Цікаво знати: відколи стояв Лобай на чолі Канади?

ЗНАВЕЦЬ.

Пані Генріета Вимпфгаймер з Ню Йорку скінчила недавно тому 100 літ свого життя.

При тій нагоді подала вона до публичного відома правила, як дожити до такого віку.

Треба буде питатися чоловіка, що доріс до висоти 7 стіп, як він це робив.

НАЦІОНАЛЬНА СКРОМНІСТЬ.

У Центральнім Парку в Ню Йорку відбулось оноді фінське національне свято, що мало пригадати американцям заслуги, які фіни мають супроти Америки.

Американські ґазети, писані англійською мовою, підносять скромність фінських бесідників на цьому святі. Скромність була в тому, що ці бесідники не говорили, що між моряками Колюмба більшість становили фіни, що фіни були в Америці вже до Колюмба, бо ще приїхали сюди з першим відкривцем Америки, Ериксоном, що властиво був фіном, і таке інше. Так, кажуть ґазети, говорять бесідники ріжних іміґрантських груп, розповідаючи про заслуги своєї нації для Америки.

Як звичайно, американські ґазети англійською мовою забувають, що цю звичку завели між іміґрантів ніхто інший, тільки якраз іміґранти англьо-саксонської раси, які привикли так говорити про Америку, гейби то вони Америку не тільки відкрили, але й придумали.

ТРЕБА ТРИМАТИ ЯЗИК НА ПРИПОНІ.

Отже як треба здержувати свій язик, то треба його здержувати всім народам, що зажили в Америці.

Адже відома анекдота про заслуги чехів коло відкриття Америки чейже не до самих чехів відноситься. В ній можна замісць чеха поставити англійця й анекдота буде мати теж основу в дійсности, як кожда анекдота повинна мати.

Кажуть, як Колюмб добився нарешті до суходолу Америки, він висів на беріг і сказав: „Ах, Богу дякувати! Ми вже відкрили новий край!"

З корчів виходить чех і кричить: „Ого, а я тут уже давно.

ВЕЛИКИЙ ПРОЦЕС ОУН У ЛЬВОВІ

(Дальші зізнання підсудних, подані за часописом „Діло").

Сповідь Е. Качмарського.

По півгодинній перерві відчитано ще частинно зізнання підс. Р. Мигаля щодо конфронтації Гуменного і Равлика з Мигалем і після того дві години сповідався підсудний Евген Качмарський. Підсудний признався до приналежности до УВО і до ОУН, бо не міг погодитися з... (предсідник не дозволив йому далі говорити). Осудив свої зізнання зі слідства. По виході з вязниці з Равича в липні 1933 р. виїхав на вакації до Бібрки, де його арештували. Як вийшов з арешту, Підгайний навязав з ним контакт і доручив скуповувати підсудному зброю. Зізнав, що належав до читальні на Богданівці, де піднайшов одну особу до ОУН. Притягнув теж до ОУН Мацейка і Залізняка. В березні 1934 р. Підгайний повідомив підсудного, що ОУН рішило вбити Бачинського і доручив перевести підсудному цю роботу. Підгайний заборонив уживати до цього вбивства молодих людей і доручив пошукати підсудному собі іншого помічника. Тоді підсудний хотів взяти собі Яроша на такого помічника, якого теж старався притягнути до ОУН. Одначе Ярош рішуче відмовився вступити до ОУН, бо ставився вороже до її організації та осуджував її методи. На прохання підсудного Ярош прирік допомогти йому, але слова теж не дав. Опісля Ярош навіть зустрінувся з Підгайним і згодився взяти участь у вбивстві. Далі підсудний оповідає, що Підгайний звів його з Мигалем у справі вбивства Бачинського, а два дні перед намаганим убивством приніс два ножі підсудному і два револьвери. Підсудний переконався на коті, що ножі не були затроєні. У Великодню суботу підсудний пішов до Яроша, але цей став викручуватися і тому підсудний взяв собі за помічника Королишина. Опісля підсудний описав, як він стрінув Бачинського на Ринку з Мигалем, який попрощався з Бачинським скоріше, ніж перед 9 год. вечором, як було умовлене. З Ринку підсудний встиг зайти на вул. Декерта ч. 14, де мешкав Бачинський, на 2 хвилини перед його приходом. Там запитався Бачинського за одну людину, а одержавши неґативну відповідь, зранив його ножем у праву руку, опісля зранив ще два рази. Одначе Бачинський став утікати. Підсудний хотів стрілити до нього, але Бачинський упав у тій хвилині. Підсудному стало жаль Бачинського і вернувся. Королишин теж почав утікати. По цім невдалім замаху підсудний передав зброю Підгайному в год. 9.45 вечором та оповів йому про хід замаху. На питання предсідника зізнав, що у слідстві зізнав про Яроша тому, що сидів у карцері без верхнього одягу і потверджував те, що йому підсували. Про Королишина не хотів говорити, бо міркував, що Ярош скоріше викрутиться тому, що був невинний.

На питання прокуратора, чому не подав видуманого назвища нпр. Мацейка, підсудний відповів, що про Мацейка не згадував тому, бо думав, що він теж арештований. На питання обор. д-ра Горбового підсудний відповів, що міг Бачинського застрілити за першим разом, бо був близько нього і подав опис одіння, в якому був сам убраний і Королишин критичної суботи.

На питання обор. д-ра В. Старосольського підсудний зізнавав, що у слідстві говорив про Яроша тому, бо прийшла йому скоріше на язик така думка. Далі підсудний оповів про свою участь у другому плянованому замаху на Бачинського в Єзуїтському городі. Зізнав, що Мигаль був загрожений по виході Бачинського зі шпиталю і тому замах мав бути виконаний негайно в неділю. Признав, що до цього другого замаху знову був тягнув за помічника Яроша. На питання предсідника, що це було нерозумно тягнути Яроша вдруге після його першої відмови, підсудний відповів, що до Яроша звертався тому, бо не боявся, щоб він міг зрадити підсудного. Крім того хотів Яроша поставити перед доконаним фактом. На питання предсідника заявив, що ОУН не практикувала так, людей змушувати до роботи і таким чином ставити їх перед доконаним факт.

Предсідник відчитав дотичний уступ зі слідчих зізнань підсудного про те, що Ярош дійсно прийшов тоді на вул. Осолінських, але довідався, що Бачинський відійшов уже з Мигалем. Підсудний зізнав, що його зізнання у слідстві неправдиві і що Ярош не був при вул. Осолінських.

Опісля підсудний зізнавав про свою участь у плянованім замаху на вязничного комісара В. Кособудзького. До цієї роботи визначив підсудного Підгайний у травні 1934 р. Кособудзького мав убити у Стрийському парку, біля криниці оборонять відворот. З дальших зізнань виходить, що тим боєвиком мав бути Мацейко. Тоді до замаху не дійшло, бо Підгайний в 8 год. веч. наказав розійтися. Замах відложено на чергову неділю. Мигаль повідомив, що Кособудзький є на кінних перегонах. Гасло до замаху мав дати Підгайний. На питання предсідника підсудний заявив, що ходив тому до Стрийського парку, бо замах мали виконати боєвики з його трійки і він мав бути посередником між Підгайним і боєвиками. Одначе і тим разом не дійшло до замаху, хоч була — каже підсудний — ідеальна нагода, бо Кособудський ввійшов до ресторану на площі Східних Торгів, де був паркан і діри.

(Тут предсідник наказав розсадити окремо Мигаля від Підгайного, бо, сидячи разом, оба порозумівались і сміялися). Підгайний наказав тоді відійти підсудному до хати, бо Кособудський запримітив уже підсудного, якого знав з його побуту у вязниці. Підсудний додав, що боєвики з його боївки, Мацейко, Залізняк і Королишин, мали тоді з собою по дві ґранати, які мали вжити підчас погоні.

Після того Підгайний наказав ще раз зійтися на площу і Підгайний врешті заявив, що справа з убивством Кособудського вже неактуальна. Підсудний зізнав, що не знає, яка була роля Мацейка у Варшаві.

По короткій перерві підсудний зізнавав ще про вбивство дир. І. Бабія. Приказ до вбивства дир. Бабія приніс підсудному Мигаль. Дир. Бабія мали вбити при вул. св. Петра. Підсудний мав підчас погоні за вбивником унешкідливити поліційного аґента, який ходив за дир. Бабієм і здоганяв би вбивника. По оглядненні терену підсудний рішив, щоб справник стріляв до дир. Бабія у брамі, опісля утікав подвірям і городами. Тому, що Королишин і Залізняк були вже вживані, підсудний запропонував нових людей і звів їх з Мигалем. Одначе йому вони не подобались і кінець кінців треба було вжити до цього вбивства Королишина і Залізняка. Підсудний додав, що такого приказу оба ці боєвики не дістали. Додав, що особи, які оглядали терен, не знали навіщо його оглядують, Мигаль не хотів Королишина до цього вбивства, але про нього таки думав. Признав, що Королишин переводив пробу одного вечора в терені. Вкінці підсудний заявив, що більше цією справою не займався і про вбивство дир. І. Бабія довідався з преси.

(Далі буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Річні збори Союзу Українок Америки.

Річні Збори Союзу Українок Америки відбулися дня 12-го червня б. р. в домівці Українського Демократичного Клюбу, при 8-мій вулиці в Ню Йорку. Предсідниця Союзу, пані Анастасія Вагнер, відкрила збори і привитала делеґаток СУА. Були заступлені такі відділи: з Джерзі Сити, з Бруклина, з Йонкерс, з Ньюарку, з Джемейки, з Озон Парку, з Гвайт Стону і Жіноча Громада, Жіноча Поміч і Демократичний Клюб з Ню Йорку.

Пані Вагнер зясувала присутнім користи, які вийшли для СУА з поїздки організаторки СУА, пані Рибакової, а також подякувала всім відділам і особам, що гостинно приняли п. Рибакову й ішли назустріч у її роботі.

Пані Дембицька, секретарка СУА, прочитала звіт з півричних зборів, що відбулися в лютім б. р. По прочитанню протоколів почалася дискусія над діяльністю управи СУА. Порушувано справу повенян. Предсідниця пояснила, що справа помочі повенянам виринула нагло, тому управа не могла в тій цілі скликувати якогось ширшого зїзду, а мусіла керуватися своїм власним розсудком і рішенням.

Скарбничка пані П. Костецька здала звіт зі своєї діяльности. Звіт був ясний, докладний і вдоволяючий. Пані К. Кедровська в імені контрольної комісії заявила, що контроля знайшла все в повному порядку.

Головна організаторка пані Рибакова здала звіт зі своєї організаційної поїздки. Вона підкреслила вагу відчитів, що освідомлюють українську жінку в ріжних суспільних справах і помагають їй знайти себе та приноровитись до американських обставин. Подала також, що впродовж цього року централя СУА приняла два нові відділи: один в Акроні, Огайо, а другий в Філядельфії, Па.

Секретарка пані Дембицька відчитала листа від Союзу Українок Канади. В тім листі просять вислати делеґатку на їх десятилітній конґрес. Рішення в цій справі на короткий час відложено.

Члени з Нюарку піднесли прохання до централі управи, щоб запрошувати їх частіше на наради. Їх вписано до дорадчого комітету.

Над справою стільця від українських політичних вязнів, що знаходяться в посіданні централі СУА, розвелася дискусія. Вирішено зробити з тим якнайскорше порядок, і в той спосіб, щоби з цього вийшла якась користь для політичних вязнів.

При кінці секретарка американських справ, пані Аннета Кмець, дала доклад про здоровля дітей та звернула увагу родичів на те, щоби в часі вакацій присвячували більше уваги фізичному і духовому станові дітей.

Подано теж до відома, що незабаром членки СУА дістануть відзнаки, але лише членки тих відділів, що їх замовили. Супроти цього завізвано всі інші відділи, щоби теж якнайскорше прислали свої замовлення.

Стверджено, що пані Курилова з Дітройт мала щастя дістати ляльку з імпрези. Головна управа висказала свою подяку і признання тим відділам, що впродовж року щиро працювали. Завізвано тих членниць, що ще не повернули гроший за книжки, або самі книжки, розіслані централею, щоб це зробили в найкоротшому часі.

Після закриття зїзду влаштовано для делеґаток мале приняття, де в свобідній приятельській атмосфері далі продовжувано дискусії над ріжними біжучими громадськими справами. Протоколи Зїзду вишлеться усім відділам.

За головну управу СУА:

Аннета Л. Кмець.

ШІКАГО, ІЛЛ.

З діяльности „Товариства Українських Жінок".

В неділю, 3-го травня, заслужене товариство Українських Жінок у Шікаго святкувало 15-літню річницю свого існування. З цеї нагоди влаштовано святочну вечерю, з відповідною програмою, в якій були концертові точки, а також ріжні промови. Цю вечерю відкрила і дальше її переводила членкиня товариства, пані Катерина Доманьчук. Вступне слово і привіт виголосила пані П. Боднарчук. Головний реферат виголосила пані К. Доманьчук, молодша. Дальше в програму входили привіти від ріжних товариств. Програма випала вдоволяючо і накінець пані А. Стен подякувала присутнім за участь.

За 15 літ свого існування згадане товариство проявляло активну участь у місті Шікаго. Воно брало участь у народних вічах, протестах, походах та всяких народніх святах; брало участь у двох жіночих виставах, як теж у всесвітній виставі в Шікаго; займалося збірками на повенян і на інші корисні народні цілі. Крім того виплачувало запомоги своїм членицям. Усіх запомог виплачено на суму $660. Бідним родинам виплачено $242. На український павільон у всесвітній виставі $50. Для українського хору міста Шікаго $35. Для повенян цього року $25. На ріжні народні цілі, меншими датками, $430. До Рідного Краю, для інвалідів вислано $235. Письменниці О. Кобилянській $110, для Господарської Академії в Подєбрадах $82, для Українського Музею в Празі $30, на пресу „Жіночої Долі" $25, на сиротинець $50, для українських студентів $50, на Рідну Школу $80, на дівочу бурсу $35, вдруге на повенян $110. Менші датки на ріжні цілі $269. Разом товариство виплатило за минулих 15 років суму $2,505.

Нашим завданням є далі працювати для нашої громади і для добра українського народу.

Параскевія Боднарчук, рек. секр.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО ПОТЕРПІЛИМ ВІД ПОВЕНИ.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

На Рідну Школу.

Відділ ОДВУ ч. 18 переслав до Обєднання $3, які зложив у відділі Назарій Горик на Рідну Школу.

М. Філь, секр.

ТОНТОН, МАСС.

На повенян і Музей.

Відділ ОДВУ ч. 40 переслав до Обєднання $10, призначуючи по $5 на потерпілих від повени та на Музей Визвольної Боротьби в Празі.

В. Оліяр, рек. секр.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

На ріжні цілі.

Переслали до Обєднання такі жертви: Катерина Наконечна $2, а то по $1 на Рідну Школу і інвалідів, а Павло Стадник $1 на Музей Визвольної Боротьби.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

На Музей Визвольної Боротьби.

Просв. епископ Константин Богачевський приняв у себе п. Евгена Вирового, делегата Музею Визвольної Боротьби і зложив від себе на Музей дар в сумі $100. Розпитавшись про Музей і його розвиток, владика обіцяв поперти цю справу. Жертву переслано до Музею через Обєднання.

АВСТРАЛІЯ ВЧОРА Й СЬОГОДНІ

Є чимало людських рас загалом мало відомих, або й зовсім невідомих, а до таких належить і первісне населення Австралії. Можливе, що це було наслідком їх миролюбности; австралійське первісне населення втікало все в глибину краю перед білими завойовниками. Щоправда, маориси, зулюси та червоні індіяни завзято боролися перед білими та вивоювали собі бодай те право, що можуть свобідно й далі жити у своїй країні, зате австралійські мурини попросту покидали свою землю та спокійно оставляли її завойовникам...

Коли не брати під увагу малої скількости тубільців, усе первісне населення Австралії (хіба може крім деяких частин західньої, північної та середущої Австралії і Квінсляндy) зникло зовсім. Загалом є їх може ще коло 70,000 до 80,000 душ. Тасманські мурини, що є ще примітивнишою расою ніж інші туземці, пропали з лиця землі найскорше. Тепер австралійська влада старається перешкодити дальшому вимиранню решти первісного населення Австралії, та це мабуть уже не вдасться.

Донедавна первісне населення Австралії вважали духово і фізично гіршими представниками людської раси, та тепер ця думка — хоч запізно — змінилася. А саме ствердили, що австралійський мурин, коли від дитинства зростав серед білих — може таксамо, як і білий; скоро присвоїти собі всяке звання та здобутки цивілізації.

Р. Б. Дейвісон із Овкленду (Нова Зеляндія) згадує в лондонській „Ди Емпайр Рівю", що знав австралійського мурина-туземця, що зовсім правильно говорив по анґлійськи та дуже інтеліґентно висловлював свої думки. Туземці, на його думку, дуже радо плекають клясичну музику та дуже легко вивчують її, а інших споміж них люблять механіку та математику.

Не лише для народознавців, а для кожного цікаве, як то можливе, що люди з такою вродженою інтеліґенцією живуть так примітивно. На це питання можна відповісти, коли візьмемо під увагу, що австралійські туземці не потребували вести такої завзятої боротьби за існування в минулих часах, нпр. проти небезпечних і диких звірів, як багато ріжних европейських рас. Крім того не мали перед собою ніякої могутньої раси, проти якої мусіли би боротися.

Не маловажне теж, що в Австралії не було звірів, які вдалося би присвоїти, а це також важне у розвитку рас. Підсоння та інші обставини, що сприяли кочівничому життю перешкоджували розвиткові будівельного знання. Все, що австралійський уроженець зумів створити для своєї оборони перед вітром і сонцем, було „мія-мія", — шатро із галуззя...

Ще цікавіше згадати, що австралійські уроженці ніколи не займались управою поля. Це тому, що природа давала їм подостатком поживи, плодів і овочів, якими живилися первісні мешканці Австралії перед приходом білих людей. Уроженці ніколи не доглупалися, щоби насіння трав можна посіяти на те, щоб дістати жниво. Вони вірили, що трава росте наслідком чарів.

Австралійський уроженець справжній мистець у риболовлі. Для риболовлі видумав він ріжні причандали, сіти, саки й інше. Австралійські уроженці ріжняться між собою звичаями і мовою, що творять окремішні племена, одначе ніодно з них не є воївниче. Приходить, щоправда до боїв, та це хіба за нарушення якогось обряду даного племени, нпр. при нагоді вінчання. Коли й доходило до поважної війни, то вона кінчалася (і зачиналася) двобоєм.

Останніми часами місіонарі твердять, що австралійський уроженець має змисл і для хліборобства й інших річей, коли йому дану справу добре пояснити. Загалом це люди добрячі, з великим змислом для гумору та приязни.

***

Австралія ділиться тепер на шість стейтів, а кожний з них має свій власний уряд, а всі стейти залежні від союзного уряду. Тому Австралія має величезні адміністраційні видатки. Австралія має простору 3,000,000 квадратових миль, а всего лише сім міліонів мешканців. Підсоння дуже здорове. Тому процент смертности найменший з усього світа. Австралія це країна найбільшого в світі плекання овець, понад сто міліонів штук.

Навчання в Австралії безплатне. Можна теж учитися даром мов, малярства, домашнього господарства.

Австралія має знамениті автомобільні шляхи, тому має понад півтора міліона авт. Останніми роками розвинулося значно й летунство. Багато багатих австралійців має власні літаки. Ще не багато літ тому поселенці жили „авт бек" — себто оставались позаду. Можна було їхати цілими днями возом або автом і не стрінути ніякого сліду людини, ніякого села ні оселі. Поселенці почту діставали раз на 2 або 3 тижні, тепер дістають її 2—3 рази тижнево. Крім того поселенці скорочують собі скуку радієм.

Австралійці люблять спорт; крікет, футбол, теніс (Крофорд одні з найкращих ситківкарів [теніс] світа), плавання, веслування, летунство і т. д.

Канбера столиця союзу австралійських стейтів, це зовсім нове місто, бо побудували його тому всього кілька літ.

Австралійські міста будовані радше на американський, ніж на анґлійський спосіб: видно багато хмародерів, а товарові доми велитенські. Сідні (Sidney) можна вважати найкраще положеною столицею з усіх столиць світа над таким гарним заливом, що сміло можна порівнати її з Неаполем або Ріо де Джанейром. Довкола Сіднею є чудові пляжі, мешканці купаються у морі, а літаки перестерігають їх про небезпеку, себто, що надпливають рекіни. Великий міст над заливом це найбільший однолуковий міст у світі, а будували його пять літ і коштував 10 міліонів фунтів стерлінґів.

Загнався.

До банкира Калмановича приходить якийсь жидок і каже:

— Капулькін єстем. Капулькін з Топоруф ад Яворови. В минулий тиждень в нас вибухли вогонь і ціле містий потребував згоріти. Мене вислали, щоб я збирати на відбудова. Маю надіє, що ви, коханий Калмановіч, тиж на погорільцуф щось дасте...

— Дуже добре, але відки я могли знати, чи той, що ти потребував оповісти, є правди і чи ти не звичайного опришку й ошусту? Якісь папір, якісь уповажненґ має?

— Уповажнені? Жиби пан таке дорови було, що мав, але згоріло, як той вогонь був!...

ЧУДА ПАРИЗЬКОЇ ВИСТАВИ У 1937 РОЦІ.

На світовій виставі, що відбудеться в 1937 році в Парижі, найбільшою антракцією буде планетарій, що його продумав і спорядив віденський ґеольоґ проф. Рацер.

Цей планетарій ріжниться від усіх дотеперішніх тим, що глядач матиме перед собою цілий космічний уклад у руху й у його ріжних фазах.

Ґльоб, що уявлятиме нашу землю, матиме в промірі 13 метрів. Його освітлюватиме штучне сонце в день, а штучний місяць у ночі.

При помочі окремих технічних удосконалень будуть зображені затьми місяця й сонця. Крім цього паризький планетарій матиме ще окремі відділи. В одному з них буде зображена історія земської кулі і її ріжні епохи (епоха формації землі, ростні, звірні й т. д.). В поодиноких салях зображена буде плястично історія людства, почнаючи від життя печерних людей, через добу бронзу аж до сучасної цивілізації.

Атракцією цього відділу буде „саля майбутности", де при помочі поодиноких образів зображена буде візія вигляду міст, сіл і способу життя у 3000-му році. Та найбільшою сензацією вистави буде т. зв. ґльобетарій, галя, де міститиметься космос.

Великанське піддашшя з проміром 67 метрів уявлятиме собою космічний простір. У нутрі цього піддашшя з середини звисатиме свобідно земська куля проміру 10 метрів. З кабіни стратосферичного бальону, що кружлятиме над цею землею, буде можна оглядати кружляючу, освітлену сонцем земську кулю.

Місяць і інші планети кружляють у просторі, а бальон свобідно підноситься то нижче то вище, кружляє довкола ґльобу, виминає сонце і прибирає щораз то інше положення, з якого можна буде обсервувати уклад небесних тіл у такому стані, як він у дійсності виглядає, цебто в його космічній динаміці.

Ходить добре.

Приїзжий: Слухайте, ваш ратушевий годинник зле ходить, треба його нареґулювати.

Тутешній: Навіщо? В нас у місті кожний знає, що як годинник показує четверту, а видзвонює шесту, то в дійсності є третя.

Дарунок.

— Хочу купити дарунок для одного свойого знайомого, що пише вірші, та не знаю, що булоб найбільше відповідне.

— Найкраще купіть кіш на папери.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, повідомляє місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться 28. червня, в годині 12-тій вполудне, в гали церковній при Оклей і Райс вул. Обовязком усіх членів є на ці збори прийти. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Ті члени, що були суспендовані минулого місяця, як не зголосяться до уряду і не заплатять, будуть вичеркнені. Челни У. Н. Союза, приєднуйте нових членів до У. Н. Союза і Братства. — Микола Гуль, предс.; Іван Дацьків, секр. 146,8-9

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. Тов. Вільні Козаки, від. 116, повідомляє місцевих і позамісцевих членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 28-го червня, в годині 2:30 пополудні. Маємо важні справи до полагоджения, тому приявність всіх членів конечна. Контрольна комісія здасть справоздання за 6 місяців. Довгуючі члени хай вирівнають свій довг, бо в противнім раз ібудуть суспендовані. Родичі, впишіть свої діти до Союза, зробите патріотичне діло не словом, а ділом покажемо, що ми дійсно шануємо Батька Союза і його ідею. Тому до праці всі, як один. Збори відбудуться в українській гали, 18 Вудланд вул. — М. Думанський, пр.; Йосиф Паславський, кас.; Павло Стадник, секр.

Еманципація.

Адвокат С. зустрічає свого товариша перед рестораном у полудне.

— А ти куди?

— На обід.

— У ресторані?

— Так. Моя жінка має нині в радіо відчит на тему „Як зробити чоловікові приємне подружнє життя" і вже тиждень не має часу варити обіду.

Запрошення.

— Чи маєш охоту повечеряти сьогодні в моїм товаристві?

— Дуже радо!

— В такім разі, скажім у годині 8-мій вечором у тебе.

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА. (39)



Страшний рев льва нагадав хлопцям про те, що вони пропадуть у нетрах від звірів, колиб хотіли серед ночі втікати з свойого полону. „Я не думаю, що ми маємо найменшу можливість якось звідси вирватися", заговорив Дік. „Та проте я волів би кинутись у нетри, ніж очікувати тут бездільно смерти, так як отсей Буляля і Юкунда".

„Наскільки я міг зрозуміти з розтріпаної балаканини Булялі, канібали підготовлюють нас на якесь велике свято", промовив Док. Хлопці поволі привикали до цеї думки. Та вони мабуть були би зжахнулись, якби були знали, що це „свято" мало бути получене зі зловленням Тарзана і його плянованою смертю.

Хлопці повстали на ноги. Їх сон зовсім покинув. Вони вешталися сюди і туди, щоб якось розігрітись. Бо ніч була холодна. Скоро вони розбудили теж і двох товаришів недолі. Коли Дік їм сказав, що вони померзли, чорні розсміялися. Для них це було зовсім природне, що ніч мусить бути холодна. Вони так звикли до того, що не відчували холоду.

Вкінці тропічне сонце почало підниматись і почало скоро знов огрівати землю й холодну колибу. Враз з теплом обігріла серця хлопців нова надія. Вони почули великий голод. Але нічого не було довкруги, бо два чорні змели все до останку. За хвилю ввійшли до колиби два чорні воїни й заявили їм, що ватажок хоче їх усіх бачити.